Մանզումէի խիֆեար սէնէլիք 300 նիւսխէ վէ-րիլիր, սէնէվի գըյմէթի իսթանպոլ իչին 250 ղր. վէ ալթը այլըղը 125 ղր. վէ թաշրալար իչին բօսթա բարասը իլինէ օլարագ, սէնէվի գըյմէթի սաղ աղճէ 250 վէ ալթը այլըղը ասըխ 125 ղր. տըր:
Վէ պէհէր նիւսխէսի 40 բարատա սաթըլըր:

Մանզումէի Էֆքեար

ՄԻՒՆԱՏԻՒ

ՈՒՄՈՒՐԸ ՓՕԼԻԹԻՔԻՅԷՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏԴԸ ՍԱՅԻՐԷ

Իլանաթըն պէհէր սաթըրը իչին պիրինճի տէֆա 3 կուրուշ տէֆա 2, վէ իւչիւնճիւ վէ սայիր տէֆալար իչին 1 էր ղր. խըսմի մըխարանը վէ պօսսըլմաեան իլանըն սաթըրը 5ղ. տուր
Մէքթուպ վէ սայիրէ Գօլթուտուն բէհէյէմիէ բօդուրընտա վոզը Ն. 30 խըսմի խանընտա կարապէթ Ց. Փոլոսեան խամինէ կէօնտէրիլիւէճէք տիր:

ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ ՍԷՆԷ | ՀԻՃ. 1290. ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 21 | 1873 ՓԵՏՐՎԱՐ 19 ԲԱԶԱՐ ԻՐԹԷՍԻ | ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ ՄԱՐՏ 3 | ՆԻՒՄԷՐՕ 2118

EAU DENTIFRICE DU DOCTEUR PIERRE

DE LA FACULTÉ DE MEDECINE DE PARIS

1840 տա գիւշատ օլունմուշ էվ նէնի Օբէրա մէյտանը, 8 Բարիս

Բարիսին հէքիմլիք ագատէմեասը աղասընտան Տօքթօր ԲԻԷՐԻՆ տիշլէրի պէնագլաթընը սուեու

Պոլոնուր իսթանպօլտա վէ-լիշ վէ գումբանեանըն մաղազասընտա

ԻԼԱՆԱԹ

LOYD SUISSE

ԼՈՅՏ ՍՈՒԻՍ
ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱՍԸ
ՎԻՆԹԷՐԹՈՒՐՏԱ
ԱԼԷՔՍԱՆՏՐ ԲԷՔՄԷԶ

Մէզքիւր գումբանեանըն իսթանպոլտաքի աճէնթօլարը, գարա, տէնիզ վէ չա իւզէրինէ մալլէր սիգուրթա թուխմաեա րուխսաթլարը վար տըր:
Պու պապտէ թաֆսիլի մալումաթ ալմագ իսթէյէնլէրին, սահիպի իմզալարա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի:

ՀԷՐՄԱՆ ՀԷԼՊԻՆԿ | ԱԼԷՔՍԱՆՏՐ ԲԷՔՄԷԶ
Ճէնէրալ Աճէնթօ | Աճէնթօ
Գարանթինա սօգ. Ն. 2 | Պաղչէ գաբու իսթանպօլ (Անատօլի)

Les annonces et abonnements pour la France sont reçus exclusivement chez MM. Orain et Micoud à Paris, Rue Drouot, N°.9

ՊԱՆԳԱ

Ժ. Տ. ՃԱՆԷԹՕ ՎԷ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱ

Ղալաթա Գօճիէճի խան Ն. 16

Մէզքիւր պանգատա Թիւրքիանըն վէ Աւստրիանըն, վէ Իթալեանըն վէ Ֆրանսանըն վէ Ռուսիանըն վէ Իսբանեանըն, վէ Ըսվէչին, վէ Սաքսոնեանըն վէ Վալաքիանըն իգրամիէլի իսթիգրազլարը աէհիմլէրի սաթըն ալընըր վէ սաթըլըր: Պունլարտան մաատա, ալաֆր. 1873 մարտ 1 տէ չէքիլէճէք օլան Պուքրէշ շէհրի բրօմէս պիլէթլէրի տախի սաթըլըր 5 էր ղըշ. մէզքիւր պիլէթլէրտէն սաթըն ալանլար, էկէր բիանգօտա նիւմէրօլարընա իսապէթ իտէր իսէ, թէքմիլ իգրամիէեի գազանըրլար. վէ զիյատէ մուհարրէր սահիպի իմզա, անլէրտէն ասըլ պիլէթին ֆիեաթը օլան 20 ֆրանգտան մաատա պիր չէյ թալէպ իթմէյէճէք տիր: Բրօմէս պիլէթլէրինի սաթըն ալանլար, անի նիւմէրօ իլէ մուրագգամ օլան ասըլ պիլէթլէրի սաթըն ալըշ կիպի սաերլըպ, ասըլ պիլեէթլէրին ֆիեաթընը էօտէտիքտէն սօնրա թէքմիլ իգրամիէեի գազանաճագ տըրլար:
Մէզքիւր պանգա, պախթընը սաթմըշ օլան պիլեէթլէր տայիմա քէնտիսինտէ մէվճուտ օլուպ, քէնտիսինէ միւրաճաաթ իտէնլէրի հէր հալտէ խօշնուտ իտէպիլիր վէ Օտէսա, վէ Վիէննա վէ Բարիս վէ Լօնտրա շէհիրլէրի իլէ պանգաճա իշ տախի իտէր:

Ժ. Տ. ՃԱՆԷԹՕ
Պանգէր վէ միւճէվհէրճի

ԱՐԶՈՒՀԱԼՃԸ ԻԼԱՆԸ

Իճրա ճէմիյէթի ալիյէսինտէն շա-հատէթնամէլի արզուհալճը հէմշէհրիմիզտէն էհլիյէթ ու լիեագաթը տէրքեա օլան Յովհաննէս էֆէնտի Մ. Քեահեաեան, Զիֆթէ-սէրայլարտաքի

NORTH BRITISH AND MERCANTILE

A. D.

1809

ԵԱՆԿԸՆ ԻԶԻՆ ՍԻԿՈՒՐԹԱ

ՆՕՐԹ-Հ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՌ-ՔԸՆԹԱՅԼ

	(Լրյ. ինկ)
Ասըլ սէրմայէ	2.000.000
Թարիխէ տէկին սէրմաայը իհթիեաթիյէ Լ. Ս. 528.803	
Քեարտան արթըրըլմըշ օլան 250.000	
Եանղըն շիւպէսինին եքլէք իրատը	708.000

Իշ պու գումբանեա 1809 տա, եանի պունտան 62 սէնէ էվվէլ թէշքիլ օլունմուշ օլուպ, վէ քէնտի սէրմայէսինտէն մաատէ քեարտան արթըրտըղը պիւյիւք մէպլաղ իլէ տիւնեանըն էն պիւյիւք շիրքէթլէրին սըրասընա կէչմիշ տիր:
Կէրէք էհալինին քէնտի մաղազասընտա, վէ կէրէք իսթանպօլ վէ Գալաթա կիւմիւքլէրինտէ պուլունան մալլէրի վէ կէրէք էվ, մաղազա վէ եալըլէրի սայիրէ վէ էշեա, քէօյլէրտէ վէ եախօտ շէհիր իչինտէ սիկուրթա իթմէք իչին իլանիտէր:
Սիկուրթա թութմագ իսթէյէնլէր, Գալաթատա Գէօրգ պէյ խանընտա Ն. 9, մէզքիւր գումբանեա թարաֆընտան գուտրէթի քեամիլէսի պուլունան աճէնթի Մ. ՈՒԼԵԱՄ Ր. ՍՈՒԻԱՆԸ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի:

3է նիւմէրօլու տիւքքեանտան պու քէրրէ էմթաա կէօմրիւկիւ գարշը սըրասընտա 51 նիւմէրօ իլէ մուրագգամ մաղազանըն իսմ գաթընտաքի օտաեա նագլ էյլէմիշ, վէ քէլ էվվէլ արզուհալ, բրօթէսթօ վէ սէքէսթրօնամէ իլէ ռաբօրթօ վէ գօնգօրտաթօ, վէ մէհաքիմի նիզամիյէյէ իթիրազ լայիհալարը, վէ սէնէտաթ վէ նիհայէթ տաամիյէ տայիր հէր նէվի էվրագը նիզամ վէ գանօնունա մուվաֆըգ, վէ ասհապը մէսալիհի մէմնուն իտէճէք սուրէթտէ թանզիմ վէ թէրթիպ իտէճէկի իլան օլունուր:

ԱԶԴ

Իւսկիւտար, Պաղլար Պաշի փողոցը Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ վախըֆէն 30 թիւ տան չորս բաժնէն մէկուկէս բաժինը հանգուցեալ Հանըմա տիկնոջ սեփականութիւնն ըլլալով, և այս ալ անժառանգ ըլլալուն, յիշեալ տանը չորս բաժնին մէկուկէս բաժինը Ս. եկեղեցւոյս մահլիւլ ինկած է և այս բաժնին համար 15.000 ղշ. տուող կայ:
Նոյնպէս Եէնի մահալլէ ճատտէսին Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ վախըֆէն 159 թիւ տանը մէկ ութերորդ բաժինը, հանգուցեալ Բիազճի Յարութիւնին սեփականութիւնն ըլլալով, սա ալ անժառանգ մեռնելուն՝ Ս. եկեղեցւոյս մահլիւլ ինկած է, և այն բաժնին ալ 800 ղշ. տուող կայ:
Թուականէս 15 օր պայմանաժամ որոշուած է, որ եթէ յիշեալ մահլիւլ եղած բաժիններուն այս գնէն աւելի տուող ըլլայ, պէտք է որ կամ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհրդոյս և կամ փողոցները կանչող Տաճիկ միւնէտիկին իմաց տայ:
17 փետր. 1873
Իւսկիւտար

ԻԼԱՆ

Պէյօղլունտա Թագսիմ չէշմէսի բիչ-կեահընտա պագի գահվէճիլիք մահալլէնին սէքզէն սէքիզ սէնէսի... չուպաթը իպթիտասընտան սէքզէն թօգուզ սէնէսի քեանունի սանիսի ղայէթինէ գատար պիր սէնէլիկի պիլմիւզայէտէ ալըրայի օսմանի եիւզ պէշ ղշ. հիսապըյլա ալթը պին պէշ եիւզ եիրմի պէշ ղշ. տա թէգարիւր իթմիշ օլմաղլէ մահալը մէզքիւրի պունտան զիեատէ իճար իլէ իսթիճարէ թալիպ օլունանլարըն շէհրի հալին եիրմինճի սալը կիւնիւնէ գատար տայիրէյէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի լազըմ կէլէճէկի, վէ եէվմի մէզքիւրտէն սօնրա զամմ գապուլ իտիլմէյէճէկի իլան գըլընըր:
Քեանունի սանի 15 1873

ՑԻՇԱՏԱԿ
ԴԱՇՏԻՆ ԱՒԱՐԱՅՐԻ
ԿԱՄ
ՀԱՆԴԷՍ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ
Սրբոյն Վարդանայ Մամիկոնէի եւ հազար երեսուն և վեց վկայից

ՏԱՂԵՐԳՈՒԹԻՒՆ
Ի Յակոբ Կ. Աճէմեանէ

Գըրգ սահիֆէտէն իպարէթ օլան պու րիսալէ ռտանաւոր վէ արճակ շէյլէրտէն իպարէթ օլուպ, վէ պիրտէ Վարդան Մամիկոնեան պատկերի պուլունտուղու հալտէ, քիթապճըլարտա, վէ ղազէթա սաթըճըլարտա 4 էր ղուրուշա սաթըլմագտա տըր:

ԴԻԻՐՈՒՍՈՅՑ
ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ
Հեգարան եւ ընթերցարան Հայկազն մանկանց
ՅՕՐԻՆԵՑ Բ. Ա. Ա.
Երկրորդ տպագրութիւն

Սոյն քերականը կը ծախուի ամեն հայ գրավաճառաց քով և կամուրջին գլուխ Մատթէոսեան եղբարց պարագան:
Գինն է 30 փարայ, իսկ հարիւր կամ ալ աւելի առնել ուզողներուն համար մասնաւոր սակարգութիւն կը լինի:
Մէզքիւր քէրականտա եէնի ուսուլտէ պազը իսլահաթ իճրա իտիլմիշ օլտուղունտան, վէ հէմ քէրական վէ հէմտէ հէգերէն եէրինի թութապիլէճէկինտէն, 30 փարա իլէ հէր չօճուգ պիրէր իգթիզալը քիթապա մալիք օլաճագ տըր:

ՏԱԽԻԼԻՑԷ

ՍԸՐՊ

Սըրպ հիւքիւմէթի, պու քէրրէ, Ավուսթրիա—Մաճար գօնսօլօսու Մ. տը Գալէյին բըրօթէսթօսունու տիյնէմէյէրէք, Բօժարէվալ սաքինլէրինտէն Մօիզ Հաիմ իսմինտէ պիր Ավուսթրիալընըն մաղազասընը ճէպրէն գաբաթմըշ տըր:

Վիէննա ղազէթալարընըն էֆքեարընճա, պու մատտէտէն տօլայը, հիւքիւմէթի մէզքիւրէ իլէ Ավուսթրիա հիւքիւմէթի պէյնինտէ ճէրէեան իտէն միւնաքէշաթա խալէլ կէլէճէք իմիշ, էկէր, Սըրպ հիւքիւմէթի թարզիէ վիրմէյէճէք օլուր իսէ:

Եանեա մէքթուպճուլուղու, Երզրում մէքթուպճուսու սապըգ իզզէթլու Թահիր էֆէնտիյէ թէվճիհ պույրուլմուշ տուր:

—Մարթինի Հէնրի թիւֆէնքլէրինին միւլթէահիտինէ, պիրինճի թագսիտ օլարագ վիրիլմէք իւզրէ, Պապը վալէայի սէրասքէրի թարաֆընտան, Գըրէտի Օսմթրօ-Թիւրք պանգասընտան, սէնէվի եիւզտէ օն ֆայիզլէ, 600 պին լիրա իսթիգրազ օլունտուղու, Լէվընթ Թայմըզտա օգունմուշ տուր:

—Զաթը հազրէթի Սատրազամի վէ Շէյխիւլ իսլամ հազրէթլէրի, վէ սայիր վիւքէլայի ֆիխամ հազարաթը, պու կիւն, հուզուրը հազրէթի փատիշահիյէ չըգարագ, սալը ճէտիտէն տօլայը, թէպրիքէյի թէպրիքի իֆա իտէճէքլէր տիր:

—կէչէն բազար կիւնիւ, զաթը հազրէթի սատրազամի, Մէհմէտ Բիւշտի փաշա հազրէթլէրինին, վէ բազար իրթէսի կիւնիւ տախի, Միտհաթ փաշա հազրէթլէրինին գօնագլարընա ազիմէթլէ, միւլագաթ իթմիշլէր տիր:

—Մաթպուաթ գանունընը թատիլէ մէմուր օլան գօմիսիօն, Թէրճէմանը տիվանը հիւմայուն Սաատուլլահ պէյ հազրէթլէրինին թահթը րիասէթինտէ օլտուղու հալտէ, ճիւմա իրթէսի կիւնիւ տէօրտիւնճիւ տէֆա օլարագ իճթիմա էյլէմիշ տիր:

—Պու քէրէ Ճիտտէտէն ալընան թէլէկրաֆ մաէլինէ նէզարէն, պու սէնէ եիւզ պինտէն զիեատէ քէսան Մէքքէ նէ զիեարէթէ կիթմիշլէր վէ իչլէրինտէն հիչ պիրի քէյֆսիզ օլմայարագ քէմալը աֆիէթլէ վաթանլարընա ավտէթ իթմէյէ պաշլամըշլար տըր:

—Ազիզիյէ իտարէսինին լաղվի իլէ, վաբօրլարընըն իտարէսի, պահրիէ նէզարէթը ճէլիլէսինէ հէվալէ օլունաճաղը իշիտիլմիշ տիր:

—Թարապուլուսը ղարպ վիլաեէթինտէ Ֆէստօ գազասընտա քիւլլիյէթլի պիր քէօմիւր մատէնի պուլունուպ, հիւքիւմէթ թարաֆընտան իշլէթիլմէսինէ գարար վիրիլմիշ վէ մէզքիւր մատէն արաշթըրըլտըղը սըրատա, պազը էպնիյէի աթիգա տախի զուհուր իթմիշ, վէ օրատա ալթուն վէ կիւմիւշ մատէնլէրի տախի պուլունտուղու, մահալլի ղազէթասընտա օգունմուշ տուր:

—Գասապատան Ալէա շէհիրէ գատար եարըլաճագ օլան տէմիր եօլ խաթթընըն ամէլիեաթը իպթիտաիեէսինէ պէտ վէ միւպաշէրէթ օլունմուշ, վէ իշ պու խաթթըն, մուգավէլէ մուճիպինճէ, օն սէքիզ մահ զարֆընտա խիթամը մէմուլ պուլունմուշ տուր:

—Օթուզ պին լիրա սէրմայէ իլէ, Իւսկիւտար էհալիսի թարաֆընտան պիր «Իւսկիւտար Օմնիպիւս» արապասը շիրքէթի թէշքիլ օլունմագ մաղսատ իլէ, ումում Իւսկիւտար խալգընըն պիլ իթթիֆագ, օլ պապտէ իմթիեազ իթմէսը իսթիրհամընտա տայիր, մագամը ալիի սատարէթուզմաեա պիր գըթա արզուհալ թագտիմ իյլէտիքլէրի իշիտիլմիշ տիր:

—Սէլանիքտէ, «Րումէլի» իսմինտէ պիր ղազէթա թապ ու նէշր օլունմաեա պաշլամըշ տըր:

—կէչէն սալը կիճէսի, Գասըմ բաշատա պիր գահվէխանէտէ իճրա իտիլէն պիր օրթա օեունունտան սօնրա, թուլումպաճըլըն պիրի, մէզքիւր գահվէխանէնին տէլիգանլը խըտմէթքեարլարընտան պիրիսինի վուրուպ էօլտիւրմիւշ տիւր: Գաթիլի մէրգում ֆիրար իթմիշ իսէ տէ, թութուլաճաղը շիւբհէսիզ տիր:

Լէվընթ Հէրըլտտա օգունտուղունա կէօրէ, այնի կիճէ, իթալեալը իքի նէֆէր տէլիգանլը չօճուգ, Ֆէրի քէօյէ քէնտի խանէլէրինէ ավտէթ իյլէմէքտէ իքէն, գարշըլարընա իքի նէֆէր մէքթէպի հարպիյէ թալէպէլէրի չըգըպ, մէրգումանը ախզ ու կիրիֆթ պիրլէ, ըրզլարընա կէչմէք իսթէրլէր իսէ տէ, չօճուգլարտան պիրի հէր նասըլսա գաչըպ գուրթուլուր, ֆագաթ թալէպէլէր, տիկէր արգատաշընըն եագասընը պըրագմազլար, պու արա մէրգում տէլիգանլը եագասը գուրթարմագ իչին պաղըրըշըպ չաղըրըշմագտա իքէն սէսի իշիտիլտիյինտէն, թալէպէլէր գաչմայա պաշլարլար, ֆագաթ, չօճուղուն եագասընը պըրագմազտան, թալէպէլէրտէն պիրիսի, չօճուղուն պաշընը գըլըճլա ֆէնա սուրէթտէ եարալար: Հէր նէ գատար, սահիպ գապահաթ ֆիրար իյլէմիշ իսէ տէ, ղապթիեէլէր արգասընտան եէթիշիպ, թութտուգլարը պիրլէ, Պէյօղլու միւթասարըֆլըղընա կէօթիւրմիւշլէր տիր: Սէօյլէնտիկինէ նէզարէն, Իթալեա սէֆարէթխանէսի, մէրգում թալէպէնին շէտիտէն միւճազաթ գըլընմասը իւզէրինէ իսրար իյլէմէքտէ իմիշ:

—Շու սօն վագըթլարտա իսթանպօլ մահպէսխանէլէրինտէ պիր թագըմ իսլահաթլար իճրա իտիլմիշ օլուպ, պունտան պէօյլէ, Աթ մէյտանընտաքի մահպէսխանէտէ, 7 սէնէտէն աշաղը միւտտէթլէ մահպուսիեէթէ հիւքմ օլունմուշ սահիպ գապահաթլար մահպուս իտիլիպ, զիեատէ միւտտէթլէ հիւքմ օլունանլար իսէ, Ագեաեա, Դըպըրըղ ճէզիրէսինէ, վէ եախօտ սայիր գալէաեա կէօնտէրիլիպ, օրալարտա մահպուս իտիլէճէքլէր տիր: Պու կիւնքի կիւն, Աթ մէյտանը մահպէսխանէսինտէ, 12 սի բօլիթիգաճա թէօհմէթլէրտէն տօլայը մահպուսիեէթէ հիւքմ օլունմուշ օլտուղու հալտէ, ճէման 650 մահպուս վար տըր: Պապը զապթիեէ մահպուսխանէսինտէ պուլունուպ, 7 սէնէտէն զիեատէ զինճիրպէնտ օլմայա հիւքմ օլունմուշ 210 նէֆէր մահպուսլար, եագընտա Դըպըրըղ ճէզիրէսինէ կէօնտէրիլէճէք տիր: Սահիպ գապահաթլարը, քիւրքէյէ եօլլամաեըպ, պէօյլէ ուզագ մահէլլէրէ սիւրկիւն իթմէք ուսուլի իթթիխազ օլունալը, մահպուսլարըն, կէօզիւ գօրգուպ, մահպէսխանէնին տախիլի նիզամաթընա րիայէթ, վէ չօգ տէֆա, իթաաթ իթմէեէնլէր, սիւրկիւն օլուրսունուզ թէհտիտինի իշիթտիքլէրինտէ, իթաաթ իթմէքտէ տիրլէր: Աթ մէյտանընտաքի մահպուսլար, մահպուսխանէնին իչէրիսինտէ պուլունան ֆապրիգատա իշ իշլէյիպ, եարտըգլարը մալլէրի սաթըլըր, վէ աղճէսի, հէր պիրինին իսմի իւզէրինտէ եազըլը պիրը պիրը գութուլար տէրունինէ վազ օլունուր վէ պու սուրէթլէ թօբլանան աքճէ, միւտտէթի ճէզաիյէսի խիթամընտա մահպէստէն չըգտըղը վագըթ տահիպինէ թէսլիմ օլունուր:

Աթ մէյտանընտա պուլունան մահպուսխանէտէն մատատա, Պապը զապթիէտէ, Պէյօղլու, Գալաթա, Իւսկիւտար վէ սայիր մահէլլէրին զապթիէ մէրքէզլէրինտէ 500-600 գատար թահթըլթէվգիֆտա ալընմըշ ատամ վար տըր: Խարիճիեէտէ տախի պօրճլուլար իչին պիր մահպուսխանէ վար իսէ տէ, պունլարըն սայըսը բէք ազ տըր: Վէլհասըլ, Հասէքիտէ գատընլարա մախսուս պիր խաստախանէ պուլունուպ, եանընտա, 200 խասթա ալըր, քէզա գատընլար իչին պիր խասթախանէսի վար տըր: Նասըլ քի եօգարտա սէօյլէտիք, մէզքիւր մահպուսխանէլէրտէ, ումումու նաֆիա նազըրը Իսմայիլ բաշա հազրէթլէրինին զապթիէ միւշիրիյէթի կիւնլէրինտէ, պիր թագըմ իսլահաթլար իճրա իտիլմիշ տիր:

ՍՕՆ ՀԱՎԱՏԻՍԼԷՐ

ՖՐԱՆՍԱ

Բարիս, 28 փետր.

Մ. Գամպէթա, մէշրութա ուսուլի իւզէրինէ միւէսսէս պիր հիւքիւմէթի միւսթագիլէ (սահմանադրական միապետութիւն) թալապ իյլէմէքտէ տիր. պիր չօգ մէպուսլար, միլլէթին րէյինէ միւրաճաաթ օլունմասընը թէքլիֆ իթտիլէր. պու պապտէ վագը օլան միւճաաթէլէ, սիւքիւնէթի հալ իւզրէ ճէրէեան իթմիշ տիր:

ԱՎՍԹՐԻԱ-ՄԱՃԱՐ

Բէշթա, 28 փետր.

Գամարա, մէզհէպ սէրպէսթիյէթի վէ պէլէտիյէ նիքեահը հագգընտա պիր գանուն լայիհասը թագտիմ իթմէսի զըմնընտա, վիւքէլաեա տավէթ օգուտու:

ԹԻՃԱՐԻՑԷ

Լիվըրբուլ 28 փետրվար

Միտլինկ Նիու Օրլէանս բամուղու, տօլար	9 7/8 10
Տօլարա էյի ճինս	6 3/4
Պու կիւնքի սաթըշ 10,000 պալէա	
Բամուգ բիյացասընտա հիչ պիր թէպէտտիւլաթ եօգ	
Թէքմիլ հաֆթա սաթըշը, 67,000 պալեա	
Մէվճուտ մալ, 525,000 պալեա	

Լօնտրա 28 փետրվար

Աֆիօնըն կիւնլիւք ֆիեաթը	25
Թիֆթիգ	38
Զաթ իրէյի, իւչիւնճիւ ճինս	27
Ճէհրի, կիւնլիւք ֆիեաթ լիրա,	7 1/2

ՍԱՐՐԱՖԻՑԷ

Լօնտրա 1 մարտ.

Էսհամը ումումի		54 1/4
1865 իսթիգրազը		00
1869 իսթիգրազը		66 5/8 7/8
Ինկիլիզ ֆօնտօսու		92 1/2 5/8

Բարիս 1 մարտ

Ֆրանսըզ ֆօնտօսու	5 0/0	57 20
Իթալեա ֆօնտօսու		65 70
Էսհամը Ումումի		55 12 1/2
1869 իսթիգրազը		340 00

ԳԱԼԱԹԱ ԲԻԱԶԱՍԸ

Էսհ. Ում. 17 փետր.	ախշամ գար.	61-17
» » 19	» սապահ էշըլը	61-18
»	» սաաթ 7	61-33
Րէբօր		
իսթիգրազ 1865		380-
» 1863		372-
» 1869		342-1/2
» 1872		93-1/2
Սօսիէթէ ժէնէրալ ագսիօնլարը		13-15
Քրէտի » »		19-08
Շըմէնտըֆէր սէհիմլէրի էսկի		183
» » եէնի		86-3/4
Թրամվայ հիսսէլէրի		21-00
Սօսիէթէ Ավսթրօ Թիւրք		11-3/4
Ստամպօլ պանգասը ագսիօնլարը		9-32
Վէրիսի գումբանեասը		5 14
Սաիէթէ օթօման		6-37
Ագճէ ֆայիզի		0/0 9-

ԱԴՃԷԼԷՐԻՆ ԲԻԱԶԱՍԸ 19 ՓԵՏՐՎԱՐ

Ինկիլիզ լիրասը	110-10
Ֆրանսըզ ալթունու	87-11
Բօլ	89-20
Դըրմից ալթունու	51-20
Պէեազ մէճիտիյէ փարզը	1-11
Մէթալիք փարզը	
Պէշլիկ »	3-
Պագըր	114 3/4
Կէլէճէք գուբօն սքօնթօսու	0/0 3 3/4

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱԳԱՊԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ճիւմա իրթէսի կիւնիւ ախշամքի նիւսխէմիզտէ, մէզքիւր վարժարան հագգընտա տէրճ իթտիկիմիզ պիր պէնտտէ, օրասընըն պիր մէհէնկ թաշը մագամընտա օլտուղու, պիր թագըմ ատամլարըն տույղուլարը վէ ֆազիլէթլէրի աէարընը, մէյտանա չըգարմագտա օլտուղուն սէօյլէմիշ իտիք:

Պու հիւքմ գալէմճէ վէ եախօտ թահրիրաթճա պիր թէղէեյիւրաթ օլմայըպ, իլլա պիր սահիհլիք տիր. Նիչէ միսալլէր պու սահիհլիկի թաստիգ իյլէմիշլէր տիր, վէ իշթէ պու քէրրէ եէնի պիր միսալ իսէ, տահա զիեատէ թաստիգ իյլէմէքտէ տիր:

Ղազէթալար ախլագ ու էթվարը ճիհանըն պիր այնասը օլտուգլարը միսիլլու, հէր միլլէթին, վէ հէր շախսըն տախի թապիաթ այնասը մագամընտա տըրլար:

Ղազէթալար սայէսինտէ տիր քի, պու կիւն միլլէթիմիզին կիտիշի վէ ահվալը հագգըրէսի հագգընտա, լաեըգըյլա քէսպի վուգուֆ իտէպիլմիշիզ տիր, էվվէթ, ղազէթալար վասըթասըյլա տըր քի միլլէթիմիզտէ տէրքեար օլան տույղու վէ ֆազիլէթին տէրէճէսինի անլայապիլմիշիզ տիր:

Ղազէթալար օլմազտան էվվէլ, հէր քէս, շապը շէքէր եէրինէ եուտապիլիր իտի, իսթէյէն պիրէր եօլ իլէ քէնտույի ֆազըլ ու քեամիլ թանըթտըրապիլիր իտի, վէ պունուն մուղայիրի օլարագ, ղազէթալար եօգ իքէն, նիչէ ֆազիլէթլէր վէ ֆազըլ ատամլար, հէր քէսէ նամալիւմ գալարագ ունուտուլուպ կիտէրլէր իտի: Շիմտի հէր քէսին ֆազիլէթի գայտ ու պէեանը իչին, ղազէթալար պիր գալէմ եանի պիր տէֆթէրխանէ օլմուշ տուր, հէր քէսին իսմինէ պիրէր մահէլլ աչըլմըշ տըր, հէր ան վէ տագըգա հիսապլարընա պագըլմագտա, վէ ալէնէն պէեան գըլընմագտա տըր, շիմտի, հիչ պիր թամաքեար, էհլի սէֆահաթ, վէ ումումա ֆայտէսի օլմաեան սահիպ սէրվէթ վէ գուտրէթ, պիր թագըմ տալգավուգլար մարիֆէթիյլէ, քէնտիլէրի պիրէր ազգասէր, աղքատասէր վէ ուսումնասէր տէյի սաթտըրամամագտա տըրլար. չիւնքի, հէր քէս, օ եօլտա պիր եալան իշիթտիկի կիպի, ղազէթալարա միւրաճաաթ իլէ, սահիհ ու ղայրի սահիհ օլտուղունու անլաեապիլմէքտէ տիր. հաթթա, պիր թագըմ միւտահէնէճի ղազէթալար պիլէ, իսթէտիքլէրինի ալէմէ եութտուրամամագտա տըրլար, չիւնքի տօղրու սէօյլէյէն ղազէթալար անինտէ մասքէլէրինի աշաղը ալմագտա տըրլար:

Ղազէթա տէվրի ֆէյլէսօֆլուգ տէվրի տիր, եալընըզ իթիգատ իլէ իշ պիթմէեօր, հէր շէյին իսպաթը վէ թաստիգի պիրլիքտէ պուլունմալը տըր, էօյլէ շու եա պու սընըֆ, վէ եախօտ շու եա պու զաթ, սահիպֆազիլէթ

տիր, էհլի սախավէթ տիր տիմէքլէ օլամազ, կէօրմէլի, օգշամալը վէ պատէհու ինանմալըերզ ։

Պիզ քէնտի գըսմըմըզա, ղազէթամըզ սայէսինտէ, միլլէթիմիզին կիտիշի հագգընտա բէք ալէա մալիւմաթ քէսպ իթտիք, վէ մա թէէսսիւֆ հէր քէսէ տախի պիլտիրտիք ։

Քէսպ իթտիկիմիզ էսէֆ իտիլէճէք մալիւմաթըլարտան պիրի, միլլէթիմիզտէ, էսնաֆ վէ ֆուգարաեա նիսպէթլէ, զէնկինլէրտէ վէ սահիպ գուտրէթլէրտէ, վէ պու տա, ալէլխուսուս իսթանպօլտա, ֆազիլէթ տույղուսույլա մէէլուֆ, բէք աղ քէսանըմըզ պուլունտուղունու անլամամըզ օլմուշ տուր, վէ պու տա սահիհէն չաեանը թէէսսիւֆ տիւր ։

Միլլէթիմիզտէ անլատըղըմըզ իքինճի ֆէնա թափրաթտա, պիր չէյտէ տէվամ ու իգտամ նէ օլտուղունուն, հէնուզ թանըյմամըշ օլմասը տըր. վէ իշթէ պու սէպէպէ մէպնի տիր քի, հիչ պիր պիւյիւք թէշէպպիւսաթա ճէսարէթ օլունամամագտա, վէ սէմէրէ հասըլ օլամամագտա տըր ։

Ըթմէյին պիւյիւկիւ, խամուրուն պիւյիւկիւնտէն օլուր, տէրլէր, մէսէլի մէշհուր տուր. միլլէթճէ պիւյիւք իշլէր իշին տախի, պիւյիւք ղահմէթ, պիւյիւք ֆէտաքեարլըգ, վէ պիւյիւք վագըթ իսթէր, էօյլէ պիր պօշլամագ, վէ պիր տէ պօշլամագ իլէ, մէնֆաաթ կէօրիւլմէք օլամատըգտան պաշգա, զարար տախի կէօրիւլէճէկինտէ շիւպհէ եօգ տուր, նասըլ քի միլլէթիմիզտէ, [illegible] տիմէքլիք տախի պիր ֆէնա, եանի ատամա իւմիտ քէսիքլիկի վիրիճի պիր մէսէլ օլմուշ օլտուղունտան, քիմսէ պիր պիւյիւք վէ խայըրլը իշէ ճէսարէթ իտէմէմէքտէ տիր ։

Ագապեան վարժարան պու ճիհէթլէ տախի պիր սահիհ մէհէնք թաշը օլմուշ տուր. չէօյլէ քի, իւք սէնէսի, նասըլ քի սայիր տէֆա տախի պիլտիրմիշիզ տիր, 50—60 նէֆէր քէսան պաշտապան եազըլարագ, չօգլարը սէնէվի 24 մէճիտիյէ, վէ պազըլարը տահա զիեատէ իեանէ հիմմէթ իթտիքլէրի հալտէ, հէր սէնէ տէօրթտէ պիրի թէնզիլ պուլմուշ, վէ եէնիտէն հիմմէթ իտէն զաթլար իլէ, անճագ օն պէշ քիշի գալմըշ իքէն, կէչէն հաֆթաքի Մէրհամէթ պահսըմըզ կիւնլէրինտէ, իքի նէֆէրի տահա, մէզքիւր ֆազիլէթտէն էլ չէքմիշ տիր ։

Պունու պիլտիրմէքտէն մագսատըմըզ, մէրգումու զաթլար հագգընտա սիթէմ ու թէշէքքիւր իթմէք օլմաեըպ, զիրա, հէր վագըթ թէշէքքիւրէ պօրճլուեուզ իլլա, շու տէվամ ու իգտամ, վէ սէպաթ ու մէթանէթ ճիհէթիյլէ, բէք կէրիտէ պուլունտուղումուզու թաստիգ իթմէք տիր ։

Վագաա, պու էսէֆէնկիզ թափրաթըմըզա գարշըլըգ պիրտէ թէսէլլիմիզ վար տըր, եանի տիկէր թարաֆտան տախի, սայիր սահիպ համիյյէթլէր բէյտա օլմագտա տըր, լաքին էկէր իգտամ ու միւտավէմէթ ֆազիլէթիմիզ տախի եէրինտէ օլսա, պիզտէ, պէօյիւք միլլէթլէր կիպի պիւյիւք իշլէր կէօրէպիլիրիզ ։

Զաննիտէրսին քի, Ճէնապը հիքմէթուլլահ պէօյլէ իսթէմէքտէ տիր, չօգ քէրրէ, պիւյիւք իճրալար, պիւյիւք ատամլար մարիֆէթիյլէ գուհուրա կէլմէյիպ, իլլա, քիւչիւք ատամլար էլիյլէ իճրա իտիլմէքտէ տիր, հէլէ, հէնուզ միլլէթիմիզտէ, պու սահիհիք բէք աշիքեար սուրէթտէ տէվամ իթմէքտէ տիր ։

Շու եա պու զէնկինին, Ագապեան վարժարանա, շու եա պու գատար իեանէ վիրմիշ օլմասընը իւմիտ իտիպ, վէ ինանապիլիր, լաքին, իսթանպօլտա վագը, Սըրմաքէշ խանը քէօշէսինտէ պուլունան պիր ֆագըր կէլինճիքճինին, քէնտու քէնտույէ, օն իքի նէֆէր պաշտապան եէրի թութարագ, սէնէվի, մէզքիւր վարժարանա 60 աճէտ լիրա թօըլաեըպ իհտա իթմէքլիկէ գալգըշմասընը, վէ պաշգա հըզարմաեա պօշլամասընը, քի՞մ խաթըրտան կէչիրիպ, վէ քի՞մ ինանապիլիր. շիւպհէսիզ, քիմսէ. լաքին, ղազէթա տէվրինտէ եաշամագտաեըզ, իսպաթը մէյտանտա տըր ։

Էվվէլէ, իսպաթը մէյտանտա տըր. Գարագաշեան Մկրտիչ էֆէնտի, զաթէն իքի սէնէտէն պէրու, պիր ֆագըրէ չօճուղա պաշտապան օլմագլըգ ֆազիլէթինի իճրա իյլէտիքտէն, վէ մէքթէպ Պէյօղլունա նագլ իտիլէլիտէն պէրու մէզքիւր չօճուգ իչին մահիյէ 150 ղշ. վիրմէքտէ վէ էլպիսէսինի տախի եապմագտա օլտուգտան պաշգա, պու տէֆա, պիզիմ պու տղըր եիւքիւմիզի խաֆիֆլէթմէք նիյէթիյլէ, եիւզլէրճէ պին լիրա սէրվէթ սահիպի օլուպտա, խայր ու սէվապ եօլունտա քէնտի պօրճլարընը իֆա իթմէյէնլէրտէն եիւզլէրճէ տէրէճէ զիեատէ տույղու իպրազիյլէ, եէնի պիր թէրթիպ տիւշիւնմիւշ, վէ մահիյէ լազըմ, Ագապեան վարժարանա պէշէր լիրա վիրմէքլիկէ միւվաֆֆագ օլապիլմիշ տիր, նասըլ քի, շու թէշէպպիւսէ իշ պու փետ. իպթիտասընտան պաշլամըշ օլտուղունտան, իքի հաֆթալըգ հիսապ օլմագ իւզրէ, պու տէֆա 320 ղշ. իհտասընա հիմմէթ իյլէմիշ տիր ։

Գարագաշեան էֆէնտինին տիւշիւնտիկիւ թէրթիպ, բէք սատէ պիր թէրթիպ տիր, չէօյլէ քի, քէնտի օտասընա կիթմէքտէ օլան, վէ հէր միլլէթտէն միւրէթթէպ պուլունան քէսանտան, օտաա իչէրի կիրտիքլէրինտէ, Ագապ. վարժ. նամընա պասըլմըշ պիրէր պիլէթ թագտիմ իթմէքտէ վէ պիրէր ղշ. ալտըգտան սօնրա, մէզքիւր պիլէթլէրի, օրատա վագ իթմիշ օլտուղու պիր գութուեա պըրագտըրմագտա տըր. վէ զիեատէ մէմնուն օլաճագ եէրի շուրասը տըր քի, հէր քէստէ շու իեանէյէ, քէմալի մէմնունիյէթ իլէ հիսսէտար օլմագտա տըր ։

Մէզքիւր գանձանակըն իւսթիւնտէ, չէրչիվէ տէրունինտէ, իւչ լիսանտէն, շու աթիտէքի մէալտէ պիրտէ պէեաննամէ պուլունմագտա տըր ։

Գարագաշեան էֆէնտի ղայէթ տույղուլու պիր զաթ օլտուգտան պաշգա, աշուրի մէրթէպէ տախի սէպաթ վէ մէթանէթ սահիպի օլտուղունտան, վէ շու մէքթէպ ուղրունտա, թարաֆըմըզտան իպրազ օլունա կէլէն տէվամ ու իգտամ վէ սէպաթը կէօրէրէք թէշվիգ օլտուղունտան, պէօյլէ պիր ֆէվգէլատէ ֆազիլէթէ իճթիսար իյլէմիշ տիր ։

Գարագաշեան էֆէնտի թարաֆընտան գուհուրա կէլէն շու թէշէպպիւս վէ շու ղայրէթ, էզհէրմինհէթ պիզի թէշէքքիւրի աշիմէ պօրճլու իյլէտիքտէն պաշգա, հէր քէսէ տախի պիւյիւք պիր իպրէթ օլուպ, վէ տույղուսուզլարըմըզա գարշըլըգ պիւյիւք պիր իւմիտ վէ թէսէլլի ալէամէթի սաեըլաճագ տըր ։

[illegible]

ԱԶԴ

Ձեռնարկութիւն մը՝ որ բարի սկզբանց կը ծառայէ, կարծեմ ամեն կարգի և աստիճանի մարդոց հաճելի կըլլայ ։

Արդ ես ալ որ տասնևվեց տարի շարունակ Տաճկաստանի ամեն ազգի և կարգի ժողովրդոց պաշտօնիս պահանջման համեմատ հաւատարմաբար ծառայելու համար ամեն զրկողութիւն մինչև անգամ աղքատութիւնն յանձն առնելուս իբրաւամբ կրնամ պարծիլ. ալ հիմա իմ այնչափ աշխատութեանս փոխարէն ուզեցի բարի գործի մը ձեռք զարնելով սփոփիլ, այսինքն աղքատի զաւկին կրթութեանը օգնել ։

Ես այս վեհ նպատակիս հասնելու դիտմամբ որոշեցի ինձ դիմողներէն մարդ գլուխ միայն 40 բարայ տոմսակին մը պահանջել գործը գլուխ տանելու համար. որնոր իմ այսչափ հաւատարիմ աշխատութեանցս վարձք մը համարուելուն համար կը յուսամ որ մէկը վճարել չտհաճիր ։

Ուստի ալ ասկէ ետքը բաց 'ի անկարող աղքատաց ամէն անոնք որոնց ծառայելու պատիւը պիտի ունենամ, կաղաչեմ որ նախ 40 փարայ վճարելով տոմսակ մը գնեն ինձմէ ու տոմսակը սենեկիս մէջ այն գործոյն յատկացեալ տոմսատուփը ձգեն և յետոյ ինձ հետ տեսակցիլ բարեհաճին ։

1873 փետ. 1

ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՐԱԳԱՇ

———

Պիր վագըթ թապ ու նէշր իտիլմիշ օլան Արծիւ Վասպուրական նամ վարագա, պու տէֆա եէնիտէն թապ ու նէշր իտիլմէկէ պաշլատըղընտան, քէմալի մէմնունիյէթլէ կէօրտիւկիւմիւզ իւք նիւսխէսին պիր պէնտի իլէ, քէնտույէ տայիր օլան իլանաթը տէրճ ու պէեան իտէրիզ ։

ԱՐԾԻՒ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին կանխիկ Վանայ համար 1 արծաթ Մէճիտ .

Կարնոյ վիլայէթի համար 5 քառորդ Մէճիտ .

Կ. Պոլսոյ և Տաճկաստանի միւս քաղաքաց համար 6 քառորդ Մէճիտ .

Ռուսաստանի համար 2 արծաթ ռուբլի .

Մէկ թերթի գինը 25 փարայ ։

Արծուին Շաբաթ մէկ անգամ կ'հրատարակուի .

Դուրս երթալիք թերթերու ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ ,
Թերթիս վերաբերեալ նամակներն խմբագրին պիտի ուղղուի ։

ՈՂՋՈՅՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ ԵՒ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վասպուրական Արծիւը, որ իւր Ամենապատիւ տիրոջ ծանր ծանր զբաղմանց պատճառաւ քանի մը ժամանակէ 'ի վեր իւր բոյնը դադարեալ կայր, այսօր դարձեալ նոյն տիրոջմէն զօրաւիգ մը ստանալով՝ վերստին կը բանայ իւր թեւերը, գլխէ 'ի գլուխ, սրտէ 'ի սիրտ և յերակէ յերակ թըռչտելու, զանոնք 'ի մի հաղորդակցելու համար. վասն զի հաղորդակցութիւն յառաջադիմութեան ամենազօրաւոր միջոցներէն մինն է, Հայրենեա՛ց յառաջադիմութիւն, որ և Արծուոյ իսկ նպատակն է ։

Վերաթռչելով մեր այս Վասպուրականցին որտում և զուարթ դէմքով առաջին անգամ ողջոյն մը կը բերէ քեզ, սիրելի՛ Հայրենիք, դիւցազնական երկիր, երկիր, ուր Աստուած Եդեմ տնկեց, ուր Նոյի տապանն ապաստանեցաւ. ուր առաջին մարդիկն ապրեցան, ուր առաջին ազատութեան պատերազմն եղաւ, ուր առաջին քրիստոնէութեան դրօշն պարզեցաւ, ուր դիւցազունք ապրեցան, ուր հանճարներ ծնեցան, ուր հրաշքներ գործեցան ։ Երկիր սքանչելի։—Բայց և երկիր, որ պատերազմի դաշտ անուանեցաւ, որ արեան հեղեղներով կարմրեցաւ. արեամբ հարազատաց, արեամբ Արևելցւոց և Արևմտցւոց, Հիւսիսայնոց և Հարաւայնոց, ուր աշխարհի ամեն տեղերէ աւելի կոտորածներ եղան. երկիր որ երբեմն բազմութեամբ ժողովրդեան կը ճոխար, ուր ափ մը տեղ անմշակ չէր մնար. իսկ այժմ ամայի, խոպանացեալ և ապարդիւն վայրերով լի է ։ Սակայն այսու ամենայնիւ աւետելով քեզ թէ դու օր մը բոլոր Արեւելքի լուսաւորութեան տաճար պիտի լինիս. և թէ պիտի գայ ժամանակ, երբ ազգ և ազինք քեզ պիտի երանեն՝ կրկին տեսութեան փափաքով ողջոյն մ'ալ ձեզ կը բերէ, իմ սիրելի և թշուառ Հայորեարք, որ 'ի սփիւռ աշխարհի ցրուեալ բայց 'ի սէր Հայրենեաց միացեալ կայք ։ Այս տեսակցութեան ժամանակ ձեր որպիսութիւն չեմ հարցներ, այլ ես ինքս կը պատմեմ ձեզ զայն, վասն զի դժբաղդաբար ձեզմէ շատերը չգիտեն իրենց ազգային որպիսութիւնը. և այս ինքնաճանաչութեան գիտութիւնը ոչ սակաւ օգտակար կրնայ լինիլ մեզ ։

Ամենահին ժամանակներէ և ամենազնիւ արիւնէ ծագումն առած՝ դուք ձեր մեծ մեծ կատարելութիւններով ու մեծ մեծ պակասութիւններով զարմանալի և խորհրդաւոր ազգ մը կազմած էք ։ Անցան անհետացան ձեր մանկութեան ընկերներէն շատերը, որոնց մեծ մասը ձեզմէ թէ շատութեամբ, թէ քաղաքակրթութեամբ, թէ զինուորական զօրութեամբ և թէ այլ և այլ հանգամանքներով գերազանց էին ։ Ձեզ ջարդ ու փշուր ընող սոսկալի ազգեր չկան այլ ևս. բայց դուք կայք և կենդանի էք ձեր ազգային սեպհականութիւններով, լեզուով, ազգային կրօնքով, գրականութեամբ, օրէնքներով և հայրենի երկրով ։ ինչպէս կերեւի նախախնամութիւնը զձեզ մի աւուր համար ստեղծած չէ, այլ նա կուզէ, որ դեռ մնայք, և անպատճառ մեծ գործ մը կատարելու համար ։ Արդէն Եւրոպացի գիտնականներէն շատերն ալ կը նախատեսեն, որ Հայք օր մը ամբողջ Ասիոյ լուսաւորիչ պիտի ըլլան, և կաւելցնեն ալ թէ, միայն Հա՛յք պիտի կարենան այս թերը խաղալ ։

Դուք ձեր ազգային հանճարը գրեթէ ամէն բանի մէջ ցոյց տուած էք. թէ զինուորական, թէ արհեստական, թէ գեղարուեստական և թէ գրականական ասպարէզներու մէջ ։ Դուք էիք առաջին ազատութեան և անկախութեան համար ա՛յնքան արիութեամբ պատերազմողները, դուք էիք նաեւ քրիստոնէութեան առաջին դրօշ պարզողները և անոր համար ա՛յնքան արիւն թափողները. արք անվեհերք և աներկիւղք, ազատամիտ և մարդասէր։ Բայց դուք չէիք և չէք ընկեր սիրողներ, իրարու չնախանձողներ, անհոգ և երկչոտ չը դարձողներ, չատրկացողներ, պատուոյ զգացումն ունեցողներ

յօգուտ ազգի նիւթական զոհողներ, միաբան և միախորհուրդներ ։ Բայց ի՛նչ, մի՞թէ յուսահատելո՞ւ է, ոչ երբէք ։ Իմանալու ենք մեր սխալները և աշխատելու զանոնք ուղղել ։ Անկարելի բան չէ սա ։ Դաստիարակութիւնը մեր յատկութիւններն կը կատարելագործէ և մեր թերութիւններն ալ կը լրացնէ ։ Ուրեմն այս անգամ դեռ ձեզմէ չը բաժնուած, կը յորդորեմ զձեզ, որ ամենքնիս միատեղ մեր մտածմանց ու աշխատանաց ամենագլխաւոր առարկաներէն մինը ազգային ճշմարիտ և հիմնաւոր դաստիարակութիւնն ընենք ։ Եթէ յաջողինք ասոր մէջ, այն ժամանակ մեր ազգային ապիսութիւնը կատարելապէս լաւ կը լինի. այսինքն երջանիկ կը լինինք ։ Ամօթապարտ և ապերջանկութեան պատիժը կրելու արժանի պիտի ըլլամք, եթէ յաջողցնել չկրցինք, քանի որ այսպիսի լաւ և բարեխնամ վեհապետի մը պաշտպանութեան ներքև կը գտնուինք. քանի որ նա յառաջադիմութեան ասպարէզը մեր առջևը ո՛չ միայն բացած, այլ և կօգնէ ալ մեզ անոր մէջ շահատակելու ։

Ո՛ն ուրեմն, Հա՛յեր, այս գեղեցիկ հանգամանքը ապարդիւն ձեռքէ չը թողունք, աշխատենք այս բանին և շա՛տ աշխատենք, վասն զի ճշմարիտ և հիմնաւոր երջանկութիւնը ճշմարիտ և հիմնաւոր դաստիարակութեան մէջն է ։ Ձեզ օրինակ թող ըլլան Գերմանացիք ։ Մեր հոգեկան ու մարմնական ուժը, տիրող ազգաց պէս երկու աշխարհներու բաժնուած չէ, այսինքն մտաւոր և զինուորական աշխարհի համար հոգալ ։ Մենք մեր ուժը, մեր ընդունակութիւն ու հանճարը միմիայն մտաւոր բարձր աշխարհին մէջ պիտի գործադրենք, որն որ այս զինուորական սոսր աշխարհէն շատ վսեմ է ։

Նայեցէք այն փոքրիկ, հալածեալ, չարչարեալ, տանջեալ և ցրուեալ Հըրէից ազգը ։ Նոքա իրենց ընդունակութեամբն, հանճարովն, աշխատասիրութեամբն, հարստութեամբն ու գիտութեամբն այսօր բարոյապէս բոլոր Եւրոպիոյ բաղդին վրայ կիշխեն ։

Արդէն խոստացած ըլլալով, որ ամեն չաբթու ձեր մէջը շրջիմ, առ այժմ ձեզ ուրիշ քանի մը բաներ ալ հաղորդելով և բարեմաղթելով որ մեր յարաբերութիւնը յաջող և յարատեւ ըլլայ՝ կը վերադառնամ մինչև երկրին տեսութիւն ։

———

ՆԱՄԱԿ ՄԵԾ ՇՈՒԼԱՎԵՐԻՑ

Նկատելով ձեր ուշք դարձնելը գաւառներից տեղեկութիւններին, ես մըտածեցի Մեծ Շուլավերու և նորա շրջակայ գիւղերի նկարագրութեան յարաբերութիւնների անտեղեակ լինելը մեր ներկայ հրատարակութիւններին, ուստի պարտաւորութիւն համարեցի նկարագրել նորանց, որքան կարելի է ճիշդ և մանրամասն տեղեկութիւններով ։

Մեծ Շուլաւէր գտնվում է 56 վերստ հեռաւորութեամբ Թիֆլիզից դէպ ի Հարաւ ։ Եթէ Թիֆլիզից ուղևորուած ճանապարհորդը գտանի իրեան 5—6 հեռաւորութեամբ Մեծ Շուլաւէրից, և մի հայեացք ձգի դէպ ի Հարաւ, նա կարող է նկատել մի երկայնաձիգ հովիտ խիտ այգիների ծառերով ծածկուած, որպէս մի անբնակ խիտ անտառ. Արեւելեան, նամանաւանդ, Արեւմտեան կողմից, որ [illegible] անտառներով է պատած, այդ երկու կողմերը պատում են նորան շղթայակապ, ո՛չ այնքան բարձր կանաչազարդ ծառերով ծածկուած սարերով, որոնք գնալով Հիւսիսից Հարաւ կարծես կամենում են միանալ Լալուար քսուած սարի հետ, կազմելով իբրեւ մի ձուաձեւ եռանկիւն, ուր տեղից և առնում է իւր սկիզբը տեղի միակ գետակը ։ Փոքըր ինչ յառաջ գնալով, ճանապարհորդի առաջ իսկոյն լոյս կընկնի խորը ցած ընկած Խրամ գետը ։

Այս գետը յայտնի է արդէն իւր համեղ խրամուլի ասուած ձկներով, որ մեծ քանակութեամբ ծախվում է Թիֆլիզում, բայց ո՛չ Շուլաւըրեցիներից, այլ հէնց իսկ Թիֆլիզեցիներից, թէ և քստ դիպուածքին Շուլաւըրեցիները ևս տանում են երբեմն Թիֆլիզ ծախելու. Ջուրը ո՛չ այնքան համեղ է, որքան վնասակար. իսկ դեղնաւուն գոյնը և Պըղընձէ—Մադան ասուած գիւղի ջրի խառնուրդը առիթ է տալիս հանքային ջուր կարծելու, ուր և իսկ անյայտանում է աղի ջրերը, սկսած Կումիս ասուած գիւղի շրջականերից ։ Այդտեղ կայ մի աղի լիճ մի ահագին ընդարձակ փոսում, (կումսի փոս) ։ Այդ լճի ափերումը միշտ լինում են սաստիկ մոխրագոյն և փայլուն ցեխեր ։ Հենց այս լճի շրջականներից, մանաւանդ, մինչեւ Խրամը կարելի է հանդիպել փայլուն մոխրանման հողերի ։

Խրամ գետի ափերը առատ է՜ ուռենի ծառերով, իսկ հարթ ափերումը ցանում են ագարակին պատկանուածները սեխ, ձմերուկ, թամբաքու, կաղամբ, վարունգ և ուրիշ սորանց նմանները ։ Խրամի այն ափը, որտեղ գտանվում է այդ ափի պատկանողի ջրաղացը, այն է Սոփիա—խանումի ջրաղաց, որտեղ և մեծ և փոքր Շուլաւըրեցիները ցորէն են բերում աղալու, ջրի պակասութեան ժամանակը, և այն տեղից Թիֆլիզ ծախելու, հենց այդ տեղից բարձրանալով՝ սկըսվում է Մեծ Շուլաւըրեցւոց վարելու հողերը, որ ցանում են միայն ցորէն և գարի այդ տեղից դէպի արեւելք, որտեղ Խրամը թէքվում է դէպի Հարաւ, գտնվում է Ներքի Շուլաւէրը կամ փոքր Շուլաւէրը ։ Բնակիչները Հայ—լուսաւորչականներ, 7 տնով միայն, պարապում են երկրագործութեամբ, ունեն մի հնացած եկեղեցի, չունեն տեղային քահանայ, այլ մեծ Շուլաւըրեցւոց քահանաներից մինի հովվութեան տակ են. լեզուի հնչիւնները ապացուցանում են, որ Մեծ Շուլաւըրեցիներից չեն ։

Մեծ Շուլաւէրը պատկանում էր վրաց Սօմխէթիայ ասուած նահանգին, Հայոց պատմութիւնից յայտնի է այդ կողմերը, որպէս Տօփաց գաւառ, որ և Լալուար սարի կողմերումը մինչև այս օր կայ, ինչպէս ասում են տեղացիները Տօփաց ձոր անունով մի աւերակ, այժմ պատկանում է Թիֆլիզի ուեզդիային ։

Մեծ Շուլաւէրու բնակիչները 100 տարից առաջ Պարսից բարբարոսութեան պատճառաւ գաղթած են Շամշադինի գիւղերից, այդ պատճառաւ և բնակիչները բաժանուելով զանազան մասների (թաղ) կրում են այն անունները, ինչ գիւղից նորանք գաղթած էին ։ Այսպէս Մեծ Շուլաւէրը բաժանվում է երկու բաժանումների. Ջագեամ և Ղամուրադ ։ Ջագեամը բաժանվում է, Բեամանդար, Կարխ Մրեջուր թաղերի Ղարամուրադը բաժանվում է. Մելիք—Ջադէ, կրկին Ղարամուրադ, Աղբուլախ, Շմեղ և Մըրթլու թաղերի ։ Այս ամէն մի թաղը ունի որպէս մի կառավարիչ, որ գործակատար է լինում հարկապահանջութեան ժամանակ, կամ մի ընտրողութիւն անելու ժամանակը և այլն ։ Բնակիչները հասանում են մինչև 400 տան, բոլորեքեանք խսկութեամբ Հայ—լուսաւորչականներ են, ունեն երկու եկեղեցի. Ղարամուրադինը Սուրբ Պօղօս և Պետրոսի եկեղեցի, իսկ Ջագեամինը Սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցին ։

Առաջինի վակ լինելու պատճառաւ քահանաները մի միաբանութիւն են կազմում Ջագեամի եկեղեցումը ։ Ջագեամի, այն է Սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցու գեղեցկութիւնը չէ կարելի դուրսը տեսանել. որքան ներսը. կոկած քարայատակով, չքեղ զարդարած սեղանով, և քանի մի գեղեցիկ պատկերներով. կանանց համար որոշած է առանձին տեղ իւր փայտեայ վերնատնով, եկեղեցին սագաշէն, կանգնած չորս հաստ սագաշէն սիւների վերայ, միջակ մեծութիւնով և բարձրութիւնով, ունի փոքրաձև մի գմբէթ կանանց դրան չէմքի վերայ կանգնած, որ նայում է դէպ ի Արեւմուտք, նոյնպէս ունի և զանգակատուն մեծ գըմբէթով, որ սովորականին չէ կարելի նմանցնել, շինած է տղամարդկերանց դրան մուտքի վերայ ։ Այդ դրան ճակատի վերայ ուշադրութեան արժանի է Մարիամ Աստուածածնայ գեղեցկանկար փորագրած պատկերը, որի տակի տողաչափով գրուածքը յայտնում է եկեղեցւոյ հիմքի 1844—թ. և նոյն իսկ պատկերի 1864 թ, տեղիս արժանապատիւ Աւագ քահանայ Պօղոս Սահակեանցի ծախսով, որով, և պայծառացել է եկեղեցին հարուստ պատկերներով ։ Ղարամուրադայ Սուրբ Պօղոս և Պետրոսի եկեղեցին որի բարձրագոյն դիրքը, մարմարիանման, կոկած սպիտակ քարերով պատերը, նորա չորս ահագին հաստութեամբ քարեայ սիւները, նորա ահագին մեծութիւնը, որ Թիֆլիզու վանքի եկեղեցուն կարելի է հաւասարացնել, կարող են ափսոսել տալ ամէն նորա բաց կտուրը տեսնողին, որ ահա՛ մօտենում է 20 տարին լրանալը նորա հիմքի գցելուց ։ Ինչ պատճառաւ չէք կարողանում վերջացընել դորա շինութիւնը հարցրեցի ես մեր ծերունու Ղ . . . ին. «ընդիւր վեր վենց վեր ըրեւում ա Քերըիստոսը գէսը անցկցած չըդի ըիլ, վեր բստեղ սէր չի հիլ արել (թողել) հլէ հենց տեըրայ հմար ա վէր Ջըգ եըմեցիք մեզ քեօմակ չեն անում, վեր էս էս . . պատուական ժամի կեըլէօխը կարենանք ծածկի ... բա՛ ընդիւր էլ Աստծ կլխերնիս խըռովել ա, վէր էս տարուան տարին տուպ չը կաթեց . . , բողերն էլ չըրայան պըծան, էլ խէր ու բէըրեաքեատ չի մնացել . . . Եփրաբ էս զայդի էլ կեղ կերի՞» ։ Մեծ Շուլաւէրը ունի հինգ քահանայ ։ Բայց մօտ օրերս լսեցի, որ տեղիս տիրացուներից երկուսը տեսնելով մկրտութեան չատանալը, նկատելով մեռնողների աւելանալը յիշել են Քրիստոսի ասած «հունձք բազումք են և մշակք սակաւք» ուստի կամեցել են ձեռնադրուիլ, որպէս հոգեւոր հովիւներ, որոնք կամէին զօրթեցնել ժողովրդին մթութեան մէջ ։ Դորանցից մինը ուսել է կարդալ և գրել տեղային ուսումնարանումը, իսկ միւսը կարդալ միայն ճաշոցը տեղիս քահանաների մինի մօտ ։—Նորերումս լսեցի որ ժողովուրդը կոյր համաձայնութիւն է տուել, բայց յոյս կայ, որ դիմելով դէպի մեր հոգեւոր հայրերը ձեռնադրուելու կը խղճան մեր այստեղի ցաւալի ժողովըրդի վերայ, ուստի ցուցանելով մի այլ ապրուստի ճանապարհ, կամ նորից ուսանելու ճանապարհ՝ կը բաւականացնի մեզ հինգ քահանայով ։

Կայ և այստեղ միակ տղայոց ուսումնարան, այո՛ ուսումնարան, որին մինչև այսօր մեր ամբողջ Շուլաւէրը մի կոպէկով անգամ չէ կամեցել վարձատրել, ի՞նչ պատճառաւ, գիտեմ կը հարցանէք ինձանից. ես կը պատասխանեմ. գիւղի այն վերոյիշածներին, — Քրիստոսի ասածը յիշողներին համաձայնութիւն տուողների պատճառաւ, գիւղի բէգերի և Մելիքների ուշք չը դարձնելու պատճառաւ տեղիս գիւղական կառավարութիւնը իւր պարտաւորութիւնը գիտակցաբար չը հասկանալու պատճառաւ, վերջապէս մի քանի շատ և այլն և այլն. . . երի պատճառաւ ։ Այս բոլորը վերջիս և այլոնների հետ նայում են, Մեծապատիւ Ստատսկի սովետնիկ բժիշկ Ռամանոս Պօղոսեան Նազիրեանցի հայրենասիրութեան խնամքի վերայ, որ ինչպէս յայտնի է կառուցել է այս ուսումնարանը 1858 թ. հենց իւրանից գնած գետնի վըրայ. որ և մինչև այսօր քստ իւր հայրենասէր խնամքի չափ կառավարել է և կառավարում է ։ Ուսումնարանը բաղկացած է երեք սենեակից, ունի, կարելի է ասել վայելուչ սեղաններ ։ Ուսուցիչները են երկու, մի տանից քահանաներ, մինը վերոյիշած Պօղոս աւագ քահանայ Սահակեանցը որ աւանդում է հայերէն լեզուն ։ վարժ կարդալ և գրել ոչ աւելի գրաբարի թարգմանութեամբ, Սրբազան Պատմութիւն Հին և Նոր կտակարանի, Քըրիստոնէական վարդապետութիւն, միւսը, Իսահակ քահանայ Իսահակեանցը որ, որպէս Թիֆլիզու Ներսիսեան դպրոցի աւարտած և ժամանակաւոր Թիֆլիզու Պ. Տէր—Յակովբեանցի մասնաւոր գիմնազիումը աշակերտ եղած՝ աւանդում է ռուսական լեզուն, վարժ կարդալ և գրել մասնաւոր թարգմանութեամբ, Մաթեմատիկան մինչև կոտորակը, մասնաւոր աշխարհագրութիւն և երգեցողութիւն ։ Թէ և ստանում են ոչ այնչափ գումար, բայց աշխատում են սրտառուչ ։

Բայց չէ, կարող ենք պարծենալ մեր պտղաբեր այգիներով, անտառներով, տափերով նախադասելու նորակառոյց աւազակների բանտով, նորակառոյց բաղանիքով, հաչտարար դատաւորով, ցորենի չտեմարանով, մեր գետակի վտաբնութիւնով, մեր ուրախալի տօներով, նաև մեր ծերունի Ղ . . . ով, և ուրիշ սորան նման բարի և չար, նախանձ և ոխնախանձ մարդկերանցով, որոնց կռիւների, բարեկամութեան, ուրախութեան, սիրոյ և նախանձութեան, գործունէութեան և աշխատասիրութեան, բայց ոչ ծուլութեան, հարսանիքի և վերջապէս մեր քաղցրահընչիւն բարբառների մասին յետոյ կը գրեմ. իսկ առ այժմ մնում եմ խմբագրութեանդ յառաջադիմութեան ցանկացող ։

Արշակ Ծատուրեանց

1—ն յունվարի

(Մշակ)

———

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԷ
ԿԱՐԱՊԵՏ Թ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գալաթատա Բէնճէքմիւհ բազարընտա
Դ. 29 Իքսի խանընտա